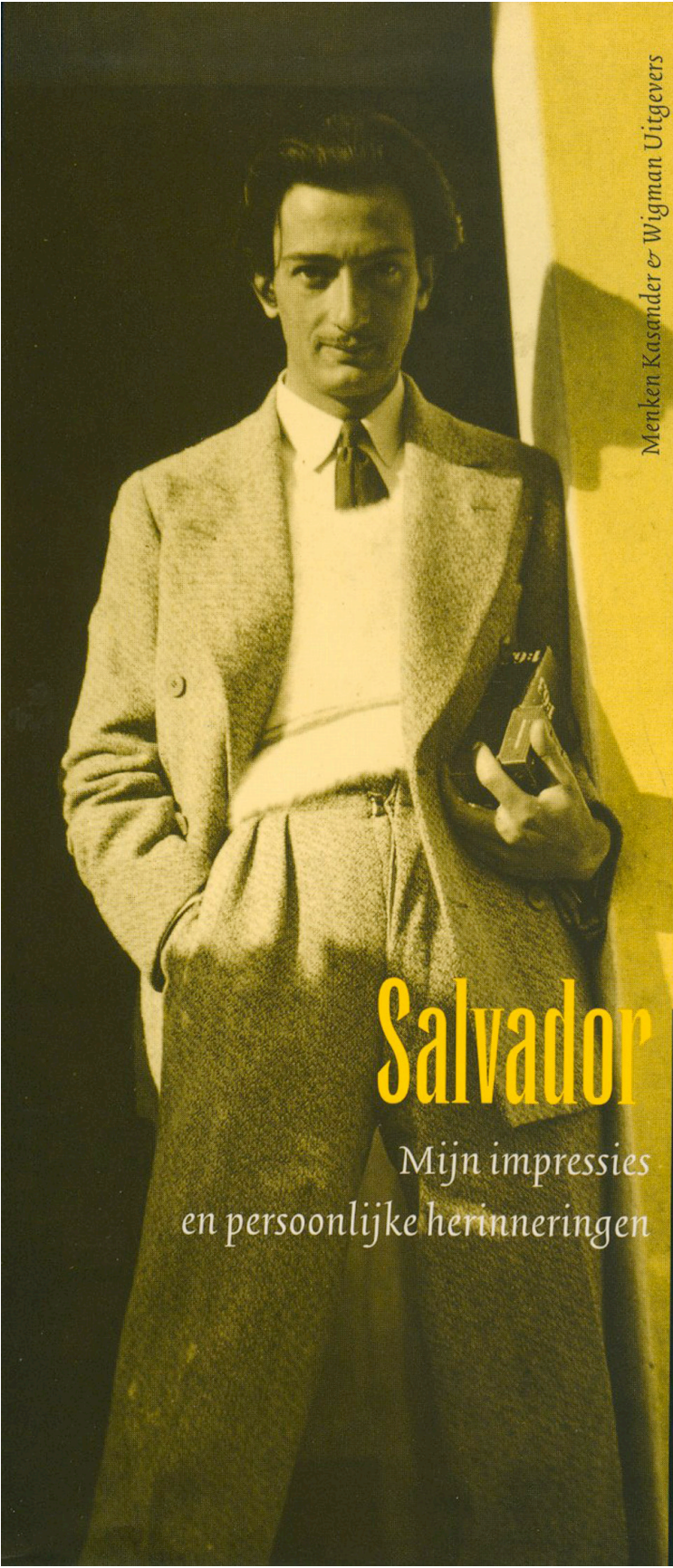




Menken Kasander & Wigman Uitgevers

Salvador

Mijn impressies
en persoonlijke herinneringen

Dalí

Dagboek

1919

1920

Salvador Dalí

Dagboek 1919 - 1920

Mijn impressies en persoonlijke herinneringen

Voorwoord en noten door Fèlix Fanés
Uit het Catalaans vertaald door Adri Boon

2012
Menken Kasander & Wigman Uitgevers
Leiden

www.mkw-uitgevers.nl



Introductie

Salvador Dalí (1904-1989) was een veelzijdig kunstenaar: schilder, ontwerper, cineast en schrijver van briljante teksten. Dit jeugddagboek, geschreven toen Dalí rond de zestien jaar oud was, vormen de fascinerende eerste literaire vingeroefeningen van een genie dat zijn hele leven op zoek is geweest naar zijn autobiografie. Waar te nemen valt hoe Dalí in zijn jonge jaren al werd gegrepen door bepaalde thema's en obsessies die in zijn latere werk zouden terugkeren.

De adolescente Dalí schetst in dit dagboek het innerlijk panorama van een ontluikend genie waarin observaties van zijn 'petit monde' en de grote wereld elkaar met grote ongedwongenheid afwisselen; een uitgebalanceerde mengeling van naïviteit en rijpe geest die de lezer met een vlotte pen meevoert van het Rode Leger naar algebra-sommen, van rellen in de Kamer van Afgevaardigden naar zijn verliefdheid op Carme, van het fusilleren van anarchisten naar de melancholie van het avondrood.

Het manuscript van dit dagboek werd kort geleden voor het eerst in het Catalaans gepubliceerd en vindt zijn oorsprong in een aantal schriften die werden gevonden na Dalí's dood.

Fèlix Fanés, expert in het werk van Dalí, schreef bij dit boek het voorwoord en een uitgebreid notenapparaat.

'De zon schijnt volop in dit dagboek. Het belicht vrolijk het dagelijks leven op zijn schilderachtigst, op school in Figueras en tijdens de vakanties aan de kust van Cadaqués. Tussen al zijn verslagen door van de lokale en de wereldpolitiek en van zijn huiswerk, zijn er altijd weer genoeg nieuwsgierige meisjesogen die een Dalídagje lustig deden schitteren. ('Dezer dagen vond ik alles heerlijk voluptueus') Toine Moerbeek in Vrij Nederland.

Voorwoord

Door Fèlix Fanés

Dit dagboek, geschreven tussen 1919 en 1920 door een bijna nog adolescente Dalí, is slechts tot op zekere hoogte een verrassing te noemen. Dat de schilder een jeugddagboek had bijgehouden was namelijk al bekend, aangezien A. Reynolds Morse er reeds in 1962 onder de titel *A Dalí Journal 1920* een fragment uit publiceerde. Het was het eerste bewijs van het bestaan van dat manuscript. Wat de Amerikaanse verzamelaar destijds uitgaf was een schrift dat hij, zoals in het voorwoord wordt vermeld, bij toeval in een antiquariaat in Parijs ontdekte en zich meteen aanschafte. Aan het initiatief tot publicatie ervan gaf Dalí slechts knarsetandend zijn goedkeuring en op uitdrukkelijke voorwaarde dat die niet in de handel kwam.

Hoewel het heette dat hij de handel in zijn producten volledig in eigen hand wilde houden, is het waarschijnlijker dat de voornaamste reden van Dalí's terughoudendheid voortkwam uit de vrees dat openbaarmaking van het dagboek het beeld van zichzelf zou vernietigen dat hij zo moeizaam had geconstrueerd; een volkomen begrijpelijke vrees als men bedenkt dat hij dat beeld eigenhandig had geschapen door middel van zijn beroemd geworden boek *Het geheime leven van Salvador Dalí* (1942).

Het door A. Reynolds Morse uitgegeven cahier was het zesde van een reeks van ten minste nog elf andere, waarvan er vier na de dood van de schilder werden teruggevonden tussen zijn papieren in zijn woning in Cadaqués (en die nu, als legaat aan de Spaanse staat, in de Torre Galatea, in Figueres, worden bewaard).

Bij die vier schriften, plus de al genoemde in het bezit van het echtpaar Reynolds Morse in de Verenigde Staten (The Salvador Dalí Museum, St. Peterburg, Florida) moeten nog twee – het tiende en elfde – opgeteld worden, die men na verschillende naspeuringen heeft achterhaald en die in handen zijn van een particuliere collectionneur. Van de hele serie (dat wil zeggen van de complete schriften, want in fragmentarische vorm zijn nog enige andere bekend) beschikken we dus over zeven schriften, die de basis van deze uitgave vormen.

Er bevinden zich derhalve nog vijf schriften in onbekende handen, als ze niet simpelweg verdwenen zijn. Mochten ze ooit boven water komen dan zouden ze waarschijnlijk geen belangrijke informatie toevoegen, en wel om de volgende reden: voordat men kennis had van de inhoud van het tiende en elfde schrift, bestond de voornaamste lacune uit de zomers, aangezien die in geen enkel schrift beschreven worden. In aanmerking genomen dat de jonge Dalí zich juist in die tijd van het jaar aan het schilderen wijdde, kon de leemte niet ergerlijker zijn. Maar groot was de verrassing toen men ontdekte dat in het tiende schrift, dat van juni tot herfst 1920 loopt, evenmin over de zomer wordt gerept. Wanneer de familie op vakantie gaat, houdt Dalí namelijk op met schrijven, en hij hervat zijn dagelijkse aantekeningen pas weer na terugkeer van

het zomerse verblijf in Cadaqués. In de context zoals die in de schriften naar voren komt is die onderbreking goed te begrijpen. Dalí schrijft zijn dagboek ondermeer als een scheppend alternatief voor het schilderen en waarschijnlijk ook om de verveling te verdrijven. Maar in de zomer verveelt hij zich niet en heeft hij ook geen behoefte aan welk surrogaat ook voor zijn voornaamste creatieve bezigheid, aangezien hij zich er daar naar hartelust aan kan overgeven, en mocht hij het schilderen om welke reden ook even moe zijn, dan trekt hij erop uit om de ontelbare hoekjes en plekjes van Cadaqués te verkennen. Dat zijn ongetwijfeld de redenen voor het feit dat de aantekeningen zo abrupt ophouden met het aanbreken van de zomer.

Dalí noteerde zijn dagboekantekeningen in schoolschriften, sommige voorzien van een kaft van zwart zeildoek, andere van een grijskartonnen kaft, met ruitjes- of lijntjespapier dat hij tweezijdig beschreef. De dagelijkse gebeurtenissen die zijn aandacht trekken – het basismateriaal van het dagboek – noteert hij aanvankelijk in een klein, opvallend net handschrift, dat, hoe verder het dagboek vordert, steeds slordiger en onregelmatiger wordt. Het is duidelijk dat Dalí uit de losse pols schreef en nooit verbeterde (de uitzonderingen zijn op de vingers van een hand te tellen). Verder valt op dat als hij aan het begin zijn ‘impressies’ bijna dagelijks noteerde – ‘Mijn impressies en persoonlijke herinneringen’ is de titel die hij het dagboek meegaf – het hem hoe langer hoe meer moeite lijkt te kosten het aanvankelijke ritme vol te houden en de notities eerder een wekelijks karakter krijgen. Over het algemeen zijn de aantekeningen niet voorzien van een precieze datum maar van slechts vage aanduidingen als ‘7’ of ‘herfst’ of ‘woensdag’. Dat wil zeggen dat, behalve het zesde schrift, dat explicieter is voor wat de data betreft, de rest van de dateringen die boven de aantekeningen staan niet van de schrijver zelf zijn.

Het dagboek is geschreven in het Catalaans. Het Catalaans van Dalí is net zo curieus als zijn Frans, dat hij al op heel jonge leeftijd had geleerd op de School van de Broeders van de Christelijke Doctrine, en dat vanaf een gegeven ogenblik zijn tweede literaire taal zou worden en uiteindelijk zelfs zijn eerste. Dalí schrijft fonetisch, dat wil zeggen niet volgens de conventionele ortografie. Dat kan te wijten zijn aan gebrek aan voldoende kennis, aangezien hij zijn schoolopleiding, evenals de rest van de kinderen destijds, in het Spaans kreeg – en in zijn geval ook nog in het Frans – maar ook mag leesblindheid niet uitgesloten worden, gezien het feit dat hij schrijffouten maakte in alle andere talen waarvan hij zich op een bepaald moment van zijn leven bediende (buiten het Catalaans en het Frans ook nog het Spaans en, hoewel sporadischer, het Engels). Hoe het ook zij, Dalí koos het Catalaans voor zijn dagboek, een beslissing die waarschijnlijk te maken heeft met het politieke en culturele milieu waarin zijn vader, de notaris Dalí, en diens vrienden zich bewogen: van de schrijver en politicus Puig Pujades tot de ‘voltairiaanse’ – zo kwalificeert Dalí hem – journalist Carles Costa; van de toneelschrijver Ignasi Iglésias, jeugdvriend van de notaris, tot de dichter en politicus Gabriel Alomar, destijds docent aan de middelbare school die Dalí bezocht, allen waren ze verbonden met het republikeinse federalisme, dat in Empordà (de noordoostelijke provincie van Catalonië), en met name in de stad waar de Dalí's woonden, een grote aanhang had. Maar als hij wat de taal betreft het voorbeeld van zijn vader en diens

vrienden volgde, ging Dalí politiek zijn eigen weg en neigde hij steeds meer tot een radicaal anarcho-syndicalisme, met de blik gericht op de nieuwe sovjetrepubliek.

Dalí's extreme politieke stellingname waarvan het dagboek getuigt is verrassend. Zoals hij vermeldt in *Het geheime leven* was de schilder met het bereiken van de adolescentie een 'gewelddadige antisociale' anarchist die er niet voor terugdeinst te roepen om 'een bom in het parlement (...) zodat er eens en voor al een einde komt aan zoveel poppenkast, zoveel bedrog, zoveel hypocrisie!' Zo de commentaren misschien schokkend zijn vanwege het radicalisme, dan wekt de informatie die hij als uitgangspunt gebruikt niet minder verbijstering. Hij durft overal het zijne van te zeggen: de Catalaanse, de Spaanse en de internationale politiek; als hij vandaag op Cambó scheldt, analyseert hij de volgende dag de verkiezingstactiek van de Franse socialisten; als hij vandaag een staatsgreep in Madrid aankondigt, spot hij de volgende dag met het Pruisische militarisme. Zonder enige twijfel hebben we te maken met een ware verzwelger van kranten, een manie die hij deelde met zijn vader, die was geabonneerd op *El Sol* en *La Publicidad* en misschien nog op meer dagbladen.

Als beantwoordend aan een vernuftig doelbewust idee gaat die ongelimiteerde visie op de wereld gepaard met het signaleren van de futielste dagelijkse gebeurtenissen. Zo wordt de grote politiek getoond ingebed in de kleine kommernissen uit het schooljongensleven, dat dikwijls sarcastische opmerkingen aan de schilder ontlokt (de les van een docent wordt gekenschetst als een 'permanente orgie'), hoewel de leraren hem niet minder vaak angst aanjagen vanwege het feit dat hij zijn les niet kent ('ik heb in de rats gezeten', noteert hij meer dan eens). Het schoolbestaan betekent ook omgang met vrienden en vriendinnen, ten opzichte van wie Dalí vaak een afstandelijke en superieure houding aanneemt, sterk aanleunend tegen de 'absolute dandy' zoals hij zichzelf kwalificeert in *Het geheime leven*.

Onder de jongens met wie hij omgaat noemt hij geregeld Jaume Miravittles, enkele jaren jonger dan hij, maar net zo of nog meer politiek bewust dan hijzelf. Ook belangrijk is Joan Subias, iets ouder dan de schilder, die docent kunstgeschiedenis zou worden en destijds Dalí's gesprekspartner was in kwesties van kunstzinnige aard. Wat de meisjes betreft gaat het vooral om Estela, zijn eerste liefde; Lola, zijn confidante; en Carme, die hij in *Het geheime leven* zou beschrijven als 'het meisje van het vijfjarenplan' omdat hij vijf jaar met haar 'ging'. Als in dat boek zijn verliefdheid de hyperbolische vorm aanneemt van een seksueel labyrinthische relatie, dan moet de versie die het jeugddagboek ervan geeft veel dichter bij de waarheid liggen, dat wil zeggen, een veel onschuldiger en puberaler romance, hoewel niet ontdaan van complexiteiten en valse tonen, die de verteller een gereserveerde en dikwijls cynische houding doen aannemen.

De antiromantische afstandelijkheid waarmee de jonge Dalí het verschijnsel van de liefde benadert steekt af bij de wijze waarop hij alles wat met de kunstwereld te maken heeft tegemoet treedt. De ironische zelfvoldaanheid tegenover zijn vrienden en vriendinnen slaat om in oprechte extase wanneer hij met de scheppingskracht geconfronteerd wordt, zoals bijvoorbeeld gebeurt als hij tijdens het bezoek aan de Voorjaars tentoonstelling van 1920 in het Paleis voor Schone Kunsten voor de doeken van Mir staat.

Dalí's houding tegenover de artistieke arbeid in het dagboek is duidelijk: hij beschouwt zichzelf zonder enige terughoudendheid als een aankomend schilder, en men zou kunnen zeggen dat die eenduidige beslissing ten aanzien van zijn toekomstige beroepsleven ook bijna steeds zijn blik leidt. En doordat hij zich bovendien als een impressionistisch schilder ziet, raakt hij vaak in vervoering bij het aanschouwen van natuurverschijnselen.

Zijn bewondering voor het impressionisme vertaalt zich in een serie 'tableaux' van zijn directe omgeving vol leven en couleur locale, zoals bijvoorbeeld een bedevaart, een gedenkwaardig concert van het duo Pichot-Bonaterrea, een circus met een leeuwentemster, enkele ranzige variétés of een excursie naar het plaatsje Llançà. Alles wat ook maar enigszins pittoresk is lijkt zijn aandacht te trekken.

Het beeld van Figueres dat Dalí in het dagboek schetst is interessant. De kleine stad in Empordà komt erin naar voren als een routineus en sympathiek plaatsje met een vaag-cultureel leven en gezegend met een weldadig klimaat, maar ook met de nodige dissonanten die ervoor zorgen dat het idyllische beeld niet al te klef wordt, zoals bijvoorbeeld gebeurt wanneer een jonge leraar voor de klas verklaart een mislukkeling te zijn en de schuld daarvan aan zijn omgeving geeft; een scène die geschreven zou kunnen zijn door de pen van de beste Baroja, overigens een van Dalí's favoriete schrijvers van toen, zoals we ook in het dagboek kunnen lezen. De rijkgeschakeerde en complexe kijk op Figueres stelt hem in staat een heuse 'petit monde' te construeren, die niet zelden een elegische toon krijgt.

Diezelfde rijkgeschakeerde en complexe visie op de werkelijkheid waarvan dit dagboek getuigt bewijst eens te meer dat Dalí behalve een schilder ook een niet te veronachtzamen schrijver was, zelfs tussen zijn vijftiende en zeventiende jaar, het ogenblik waarop hij al een opmerkelijke gave vertoont om in woorden te vatten wat zijn ogen in de wereld om hem heen registreren. In het dagboek zijn de eerste sporen te vinden van obsessies die later zijn werk zullen kenmerken. Bepaalde visuele en theoretische motieven beginnen zich op dat moment af te tekenen. Maar waar het dagboek misschien het duidelijkst de toekomstige Dalí aankondigt is in de autobiografische drang. Alleen de obsessieve behoefte getuigenis af te leggen van zichzelf kan een verklaring vormen voor het noteren van de dagelijkse activiteiten, zelfs de meest minieme. En deze manie is interessant omdat erdoor bevestigd wordt dat Dalí, tot het verschijnen van *Het geheime leven*, vooral een personage was op zoek naar een autobiografie. Geschriften, schilderijen, performances, assemblages of objecten vormden slechts onderdelen van een groot doek dat nog geen titel had. Heel de complexe daliniaanse iconografie krijgt betekenis als we die beschouwen als een groot biografisch project waarvan de – telkens terugkomende – bouwstenen tekens zijn die ons erop wijzen dat datgene wat we voor ogen hebben niet exact datgene is wat we zien. Hoe dient anders de overvloedige aanwezigheid van de familiekring tijdens de eerste jaren verklaard te worden – zijn vader, zijn zus, zijn tante of oma, die later vervangen zullen worden door de onnipresentie van Gala, met Cadaqués als achtergrond? Hoe moet men anders de symboliek begrijpen die hij gebruikt en die zo direct is verbonden met de seksualiteit, de oedipale mythes of met de 'primitieve

scènes'; of de verwijzingen naar thema's als verrotting of ontbinding; of zelfs de voortdurend terugkerende weemoed, als het niet is uit een obsessieve noodzaak om de verleden tijd te reconstrueren? Dat Dalí zich gedurende zoveel jaren inspande om een scherp en gedetailleerd beeld van zijn eigen leven uit te werken, mogen we dus niet als een anekdotische kwestie opvatten. Integendeel, zijn eigenaardige 'autobiografisme' (dat niets heeft uit te staan met zijn 'werkelijke leven') lijkt juist de sleutel te zijn die een zinrijke samenhang aan zijn oeuvre geeft. Het is op dit punt dat het jeugddagboek naadloos aansluit op de toekomstige productie van de schilder. Men zou kunnen zeggen dat het dagboek de eerste fase van dat project is, dat naderhand steeds omvangrijker wordt en een grote vlucht zal nemen, terwijl het tegelijkertijd, doordat het een beeld geeft van Dalí in zijn beginperiode, een waardevol document is om een idee te krijgen van de afstand tussen de werkelijkheid benaderende Dalí en de andere, complexe en geconstrueerde, Dalí die het resultaat was van een uitzonderlijke scheppingsdrang met zichzelf als enige onderwerp, die zijn hele leven duurde.

Kortom, wat Dalí in dit jeugddagboek de lezer laat zien is een zeer evenwichtige mengeling van onschuld en rijpheid, die hem in een vloeiende lijn en met grote ongedwongenheid doet overgaan van het Rode Leger tot algebravraagstukken, van opstootjes in het parlement tot zijn verliefdheid op Carme, van de executie van anarchisten in Zaragoza tot de weemoedige beschouwing van een zonsondergang. Deze originele en unieke toon maakt van de eerste literaire proeve van de schilder-schrijver een belangrijk document, dat ons een blik vergunt op de woelige en verscheurde, maar ook uiterst enthousiaste tijd die volgde op de Eerste Wereldoorlog.

November 1919

Maandag 10 november¹

Het was een wisselvallige dag. Na het middagmaal raakte het blauw van de hemel bedekt met donkere wolken. Vervolgens een hevig onweer dat tot de avond duurde. Toen ik uit tekenles² kwam, was het leed geleden en zag de hemel er weer even schoon en transparant uit als altijd.

Ook vandaag heb ik weer pech gehad met mijn avondlijke kameraad.³

Er gaan geruchten dat er een oplossing is gevonden voor de lock-out,⁴ maar iets, ik weet niet wat, doet me juist het tegenovergestelde denken. Hoe dan ook, er is geen enkele zekerheid. Ook vanavond is *El Sol*⁵ weer niet bezorgd.

Meneer Pepito Sans⁶ heeft me gekweld met een algebravraagstuk. Gelukkig wist ik het goede antwoord.

Dinsdag 11 november

In het mooie Cadaqués is Frederic Rahola⁷ overleden. Dat God hem vergeve!

Het was min of meer net zo'n dag als gisteren. Met de lock-out ziet het er weer slechter uit, want de onderhandelingen zijn afgebroken, en dat ondanks de bereidwilligheid van de gemengde commissie die alle beginselakkoorden had goedgekeurd en er dus overeenstemming was bereikt. Het voorval is zoals altijd te wijten aan de onverzoenlijke houding van de werkgevers; ze wilden de lock-out maar liefst pas achtenveertig uur nadat de arbeiders weer aan het werk waren gegaan opheffen. Dat idee wekte logischerwijs de verontwaardiging van de afgevaardigde arbeiders, die van de onderhandelings tafel zijn weggelopen. Kameraad Pestanya beloofde dat de gemengde commissie gauw weer verder zal praten en dat het vast een incident zonder gevolgen betrof.

De zegerijke opmars van de rode legers⁸ is onstuitbaar. Trotski,⁹ die zo heldhaftig de revolutie heeft gered, ontvangt aan één stuk door radiogrammen en felicitaties vanwege zijn laatste overwinningen. De sovjet van het rode Petrograd heeft vaandels naar het front gestuurd voor de moedige bolsjevistische divisies die met inspanning van al hun krachten de tsaristische legers een vernietigende nederlaag hebben toegebracht. De berichten over deze laatste overwinningen hebben onder de bolsjevicen een uitzinnige vreugde en een waanzinnig enthousiasme losgemaakt.

Vandaag... als elke dag... hebben we geglimlacht toen ik haar groette...

Woensdag 12 november

Het was een weemoedige en bewolkte dag. Sans heeft me overhoord. Na het eten zijn we met de broeders gaan wandelen.¹⁰ We hebben gerend door olijfgaarden en akkervelden. Verweg drukte een zware loomte op het uitgebluste droevige landschap. Capdevila¹¹ vertelde avonturen uit zijn studententijd en zoals altijd had hij het op het laatst over de fenomenen en over Sherlock Holmes.

Op mijn tekenbord trof ik een hartelijk vers van Estela¹² aan. Ze zegt daarin dat ze erg bedroefd is omdat ik haar niet schrijf... Met mijn avondlijke kameraad, zoals elke dag...

Na het avondeten lees ik *El Sol*. Er staat in dat de kameraden arbeiders uit Barcelona de werkgevers achtenveertig uur de tijd hebben gegeven om de door hen toegelichte formule te aanvaarden, zo niet... (de censuur maakt verder lezen onmogelijk).

Volgens Corpus Barga¹³ zal Sadoul,¹⁴ de bolsjevistische held, als afgevaardigde voor Parijs worden gekozen, ondanks het doodvonnis dat de krijgsraad over hem heeft gevelde.

In Noord-Amerika gaat de maximalistische propaganda gewoon door. Op één enkele dag zijn er meer dan duizend arrestaties verricht. Men weet dat er een poging werd voorbereid om de huidige regering omver te werpen en die te vervangen door sovjets. Er is een grote voorraad munitie, mitrailleurs, subversieve pamfletten en rode vlaggen gevonden in de revolutionaire arbeiderscentra.¹⁵

In Engeland worden op hoog politiek niveau gesprekken gevoerd tussen voorstanders van een vredesakkoord met de Russische sovjets.

Met de dag tekent de naderende wereldrevolutie zich duidelijker af en wordt zij voelbaarder. Ik kijk er met spanning en vol verlangen naar uit. Ik wacht er op met open armen, met wijdopen armen, en met op mijn lippen de kreet: Leve de sovjetrepubliek! En als voor het bereiken van een heuse democratie en een heuse sociale republiek eerst een tirannie nodig is: Leve de tirannie!

Donderdag 13 november

Het was een heldere maar koele dag. Men gelooft tot een oplossing te zijn gekomen. De oplossing van de arbeiders: tegelijkertijd stakingen en lock-out opheffen.¹⁶ Men denkt dat de regering zich ermee heeft bemoeid. Hoe het ook zij, er verschijnen nog steeds geen kranten.

Iudenitch¹⁷ wijkt in grote haast terug onder druk van de rode legers. Men gelooft dat hij omsingeld en uitgeschakeld zal worden. Wie vuur wil hebben, moet de rook verdragen.

In Noord-Amerika en Portugal maken de extremistische elementen er pas echt werk van. Ga zo door!

In Parijs zijn de drukkers in staking gegaan. Alleen de *Humanité* verschijnt nog.¹⁸



Salvador Dalí: 'Zelfportret met L'Humanité', 1923, Fundació Gala-Salvador Dalí, Figueres

Corpus Barga zegt dat er een Russische sfeer hangt en dat de Fransman een Rus is en weer de revolutionair van vroeger uithangt.¹⁹ *L'Independent* zegt dat 'men niet op de kandidaten maar op de principes moet stemmen'. Prachtig! Alleen doen jullie dat niet.

Camba²⁰ zegt dat hij vindt dat de Spanjaard te weinig serieus is om humoristisch te zijn. Die vind ik goed!

Vandaag was zo'n dag dat ik me als een idioot heb aangesteld. Onder tekenen hebben we gegierd van het lachen. Meneer Núñez,²¹ de academicus, zei in een opwelling van oprechtheid dat hij ons wat betreft de techniek en alles vrij liet, aangezien

de kunst zich niet in een keurslijf van voorschriften en regels laat persen! Alsof we dat allemaal nog niet wisten. Ik geloofde er al lang niet meer in; het is dus geen verrassing voor me. Maar ik juich hoe dan ook zijn bekentenis toe.

Ik heb een gedicht, versierd met poppetjes, op de tekening van Estela achtergelaten. Het luidde zo:

In zoete weemoed sterft de middag weg
als een vooruitwijzende vinger
zeilt het blaadje van de dorre heg
op de zachte zucht van een windje
het is de beginnende huiver kortweg
het is een voorbode van de winter...

De tuinen liggen bezaaid met bladeren
tussen de schaduwen klatert een fontein
de bomen zijn koude kadavers
alles is droef, het moet de herfst zijn
en op momenten van diepe melancholie
ondergaat mijn hart gepijnigd door een lans
het weemoedig verlangen naar haar liefde
de vreugdevolle herinnering aan haar glans

Ze hebben me gezegd dat
je in mijn liefde niet meer gelooft
en dat in mijn hart
toen de fakkels waren gedoofd
de kilte intrad

Hoe kun je dat nu denken, schat,
weet je dan niet hoe ik van je houd?
weet je dan niet dat mijn hart
als een vogel wiekt zo vrij
en toch slaaf wil zijn
slaaf onderworpen aan jouw hart?

Je aanbiddere die je nooit zal vergeten!
S.D.

Twijfel niet langer, ik smee het je.
Met mijn avondlijke kameraad als gisteren, en gisteren, zoals altijd; verliefd!?

Vrijdag 14 november

Eindelijk weer een krant in de bus.²²

Het was een regenachtige en droevige dag. Ten slotte zijn dan de door de gemengde commissie bereikte akkoorden getekend; eindelijk zijn de vakbonden, de vakbondsleden, de afgevaardigden dan erkend door zelfs de regering en de werkgevers, dezelfde werkgevers die met hulp van Maura²³ diegenen achtervolgden, gevangen namen en beledigden die ze vandaag, hoed in de hand, hebben moeten erkennen.

Op het gedicht van gisteren heb ik geen antwoord gekregen. Het verbaast me. Ze hadden me immers gezegd dat Estela met me wilde praten...

(op tekenles)

Op het laatst traptten we zo'n keet dat de leraar ons op straat heeft gegoid.

Met mijn 'avondvriend' niets...

Opnieuw heeft Sans me overhoord! Het ging niet slecht.

Zaterdag 15 november

Het was een mooie herfstdag. Op school²⁴ heb ik kolossaal in de rats gezeten, omdat ik dacht dat Sans mij een beurt zou geven en een paar lessen zou overhoren waar ik geen snars van wist. Gelukkig vroeg hij me een stelling die ik wel kende. Maar de angst, die vergeef ik hem niet!

In sommige fabrieken hebben de heren werkgevers de arbeidersafgevaardigden ontslagen. In die fabrieken zijn hun kameraden in staking gegaan. En daar gaan we weer! Het kon natuurlijk ook niet anders, die lui zijn onmogelijk!

In Parijs wordt nog steeds gestaakt door de drukkers.

Voor het overige als elke dag...

Zondag 16 november

De koude wind van de tramontane heeft de dode bladeren afgerukt en ze met wrede spot van hot naar her gezwiept. De hemel was onbezoedeld blauw.

Rond het middaguur is onze waarde gedeputeerde August Pi i Sunyer²⁵ aangekomen. De republikeinse jeugdbeweging heeft ter ere van hem een diner aangeboden.

Na het eten ben ik gaan tekenen. Het lukte me al een tijd niet meer om me op de kunst te concentreren. Maar vandaag heb ik geloof ik goed gewerkt. Llúcia,²⁶ mijn oude en geduldige model, zat doodstil en dommelde soms even weg, terwijl ik met koortsachtige dapperheid problemen oploste en obstakels overwon. Daarna heb ik een ontwerp afgemaakt voor de omslag van een toneelstuk van mijn vriend en gewaardeerde humanist, Carles Costa.²⁷ Toen de schaduwen van de schemering mijn kamer verduisterden, nam ik afscheid van Llúcia, die terwijl ze het portret bekeek in al

haar onschuld uitriep: 'Hoe vaker ik je zeg mijn rimpels weg te laten, hoe meer je er tekent; dekselse schavuit, wat een groeven, de bliksem hale me!'



Salvador Dalí: 'Portret van Llúcia', 1918. Particuliere collectie.

Wandelend over de Rambla²⁸ zag ik Estela, gekleed in het zwart. Ze groette me met een lieflijke glimlach. Een klasgenoot vertelde me dat haar grootvader is gestorven. De bladeren vielen in een overdaad neer en bedekten de grond met een goudgeel tapijt... Het werd donker...

Een kaartje eerste rang, vroeg ik aan de jongen van de kassa. Toen ik de trap van Can Garida²⁹ opliep trof ik mijn avondlijke kameraad aan, die al op me stond te wachten. Hier is het, zei hij toen hij me zag... Na een stuk of wat variéténummers ging het licht uit en begon de idiote en stompzinnige avonturenfilm *De sieraden van een wereldrijk*. We zaten de hele tijd naast haar maar hebben niet met elkaar kunnen praten, want haar oma was erbij en hield haar voortdurend in het oog. Ondanks de tramontane hebben we na afloop van de film over de Rambla op en neer gewandeld met Aupi³⁰ (junior).

Men gelooft dat een deel van de arbeiders niet naar de Noi del Sucre³¹ luistert en geen gevolg wil geven aan het akkoord dat de gemengde commissie heeft bereikt. Van dat alles is absoluut niets waar, het zijn allemaal opgeklopte berichten.

Ik wacht in grote spanning op de uitslag van de verkiezingen in Frankrijk, België en